

життєспроможної особистості, здатної до саморозвитку та творчої самореалізації на засадах інженерії знань (застосування різномайття методів здобуття та реалізації знань).

Таким чином, побудова навчально-інженерного середовища в ліцеї сприяє формуванню в учнів нового типу інженерного мислення, перетворенню ліцеїстів із пасивних «користувачів» на активних «носіїв» культури.

Список використаних джерел:

1. Бердяев Н.А. Философия творчества, культуры и искусства: В 2-х т / Н.А.Бердяев. - Т. 1.- М., 1994.
2. Бердяев Н.А. Человек и машина // Вопросы философии. - 1989. -№2. – С.147-162.
3. Гайсина Г.И. Образование как социокультурный феномен. - Москва - Уфа: МГТГУ, БашГПУ, 2000. - 148 с.
4. Гарсия Д. О понятиях "культура" и "цивилизация". // Вопросы философии. - 2002. - №12. - С.228-235.
5. Келле В.Ж. Интеллектуальная и духовная составляющие культуры // Вопросы философии. - 2005.- № 10. - С. 38-54.
6. Культурология: учеб. пособие для студентов вузов / под. ред. А.Н. Марковой. - М., 2010.
7. Основи соціології: Навч. посібник / Г.О. Бачинський, Н.В., Беренда В.Д., Бондаренко та ін.; за ред Г.О. Бачинського. — К.: Вища школа, 1995. - 238 с.

Олексишин О.О.

*асистент кафедри філософії
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

м. Івано-Франківськ

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ ЯК ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

В сучасних реаліях глобалізації діалог культур варто розглядати як принципово нову парадигму суспільних відносин, які базуються на взаємодовірі та партнерстві. Особливе місце міжкультурний діалог займає в системі освіти. Сьогодні, в умовах трансформації українського суспільства, освітня сфера розглядається не тільки як сфера послуг, а насамперед як

гарант прогресивного поступу і національної безпеки. Ключовим принципом реалізації міжкультурного діалогу в системі навчання та виховання виступає соціокультурний зміст розвитку особистості, наділеної активною і ефективною життєвою позицією та здатністю поважати і розуміти культурні відмінності інших індивідів та різних спільностей людей.

В енциклопедичних джерелах поняття «діалог культур» тлумачать як «сукупність безпосередніх відносин і зв'язків, які складаються між різними культурами, а також їх результатів, взаємних змін, що виникають в процесі цих відносин» [1, с. 308-309]. Зауважимо, що теорію діалогу в різних формах його вияву розробляли провідні світові та вітчизняні мислителі ще з античних часів. Однак, особливої активності цей процес набрав у останні століття. Наприклад, головним аспектом концепції М. Бубера є трансценденталізація Іншого, вивчення «автентичного діалогу», ідеї любові у взаєминах. Е. Левінас досліджує поняття «Іншого» як феномену поза явищем, підкреслюючи феноменальну рівність Я – Інший, як «ставлення без ставлення». П. Рікер ставить перед собою завдання «подолати культурну дистанцію» через інтерпретацію як включення контексту Іншого в теперішнє розуміння Я. Натомість К. Ясперс доводить, що загальнолюдські цінності, започатковані в культурах «осьового часу», виступають в основі діалогу культур, а Г. Гадамер через традицію розкриває субстанціональну роль розуміння в процесі діалогу культур. До авторитетних західноєвропейських знавців діалогу можна також зарахувати Ю. Габермаса, Е. Гусерля, Ф. Розенцвейга, Ф. Ебнера та ін.

В останні десятиліття проблематику міжкультурного діалогу продовжують розробляти в межах української філософської рефлексії, але вже з урахуванням нових соціальних і культурних умов, такі вітчизняні вчені, як С. Бистрицький, О. Білий, В. Даренський, О. Злобіна, В. Лях, В. Малахов, М. Попович, Н. Хамітов [4, с. 146].

Наукові розробки дослідників минулого і сучасного дозволяють нам виокремити наступні вихідні положення міжкультурного діалогу:

1. Аксиологічний характер гуманістичної парадигми, яка у центр своїх досліджень поставила людину як головну соціальну цінність, утверджує діалог культур як методологічний принцип сучасної моделі освіти. Діалогічна концепція спроможна забезпечити процеси гуманізації, демократизації освіти, зокрема, перевести об'єкт-об'єктні відносини в площину суб'єктності, в межі гуманістичної парадигми. Діалог не сумісний з суб'єкт-об'єктними відносинами. Будь-яка об'єктивація є випадіння з діалогу й, отже, зі світу людських взаємовідносин.

2. Міжкультурний діалог в якості надійного педагогічного механізму полікультурної освіти допомагає виховати цінність Іншої людини, так як ця Інакшість виявляється саме в діалогічних відносинах. Тож діалог культур в освітньому просторі вчить мистецтва жити з несхожими людьми.

3. Міжкультурний діалог передбачає обмін цінностями, смислами, почуттями. Один смисл розкриває свої глибини, зустрівшись і зіткнувшись з іншим, чужим змістом, між ними починається ніби діалог, який долає замкнутість і однобічність цих смислів, цих культур. Для обох сторін діалог культур може бути плідним, оскільки кожна культура ставить нові питання чужій культурі, яких вона сама собі не ставила, і чужа культура відповідає на ці питання, відкриваючи нові горизонти, нові смислові глибини.

4. Міжкультурний діалог передбачає безперервний пошук істини з урахуванням рівня рефлексії людини, яка сама по собі має діалогічну природу, можливостей пошуку ціннісних орієнтирів у світі культури.

5. Міжкультурний діалог є інструментом формування толерантності та встановлення взаєморозуміння на основі принципів компромісу, плюралізму, консенсусу ціннісних позицій [3, с. 150-152].

Серед основних методологічних принципів та прийомів ефективного використання діалогу як методологічного підходу в полікультурному освітньому просторі ВНЗ можна відмітити: уміння ставити домінанту на особі іншого; здатність будувати партнерські стосунки, готовність уважно слухати і адекватно розуміти співбесідника; активність в демонстрації своєї

ціннісно-сміслової, гуманістичної та діалогової позиції; врахування творчої індивідуальних здібностей, життєвого, пізнавального досвіду кожного учасника діалогу; організація діалогового простору, який активізує всіх учасників; максимальне використання самостійності учасників, їх ініціативи, критичного мислення, включення їх в пошук істини; використання комплексу освітніх технологій, сучасних діалогових форм в навчанні, формування і розширення соціального і комунікативного досвіду майбутніх спеціалістів; налагодження постійного зворотного зв'язку, рефлексії; використання індивідуальних психологічних особливостей, мови, інтуїції та імпровізації; побудова результатів, підсумків роботи шляхом дискусійного обговорення, інтеграції індивідуальних висновків, співпраці [2, с. 335].

Таким чином, різноманітні міждисциплінарні підходи в осмисленні діалогу культур демонструють його значущість в утвердженні сучасної парадигми освіти, збагачення її новітньою системою ідей та цінностей. Організація навчально-виховного процесу на основі міжкультурного діалогу сприятиме полікультурності освіти, розширенню соціальної мобільності особистості, забезпечить єдність культурного та освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Всемирная энциклопедия: Философия / Главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. - М.: АСТ, Мн.: Харвест, Совр. литератор, 2001. - 1312 с.
2. Галицких Е. О. Диалог в поликультурном образовании / Е. О. Галицких // Диалог культур и партнерство цивилизаций. - СПб.: Изд-во СПбГУП, 2009. - С. 334-335.
3. Сафонова І. О. Діалог культур на аксіологічних засадах – метапринципи формування міжкультурної компетентності / І. О. Сафонова // Духовність особистості. - 2013. - Вип. 3. - С. 146-157.
4. Федь В. Діалог як соціокультурна практика / В. Федь // Вісник Львівського університету : Серія філософські науки. – 2009. – Вип. 12. – С. 145-154.